

«قلب صنعتی» اسمی است که مجله «نیچر» برای توصیف قلب پرخی محققان استفاده کرده است؛ قلبی که به صورت انبوه و در کارخانه‌های مقاله‌سازی جعلی انجام می‌گیرد و از ایران هم به عنوان یکی از کشورهایی که نام نوع و حیثیت جامعه علمی ایران تا چه زمانی باید به خاطر منافع برخی آسیب بیند؟ قلبها و تخلف‌های علمی که در سیستم علمی و دانشگاهی ما صورت می‌گیرد چیزی نیست که بر مسئولان امر پنهان باشد؛ اما چرا برخورد لازم و متناسب با این تخلفات صورت نمی‌گیرد؟

کافی است چند دقیقه از میدان انقلاب به سمت دانشگاه تهران پیاده‌روی کند. موسسه‌های تولید مقاله، پایان‌نامه و رساله‌ای که در خیابان انقلاب و روبروی دانشگاه تهران مشغول به کارند یکی از بهترین نمونه‌های ممکن از کارخانه‌های مقاله‌سازی است که مجله نیچر در آخرین تجزیه و تحلیل خود از آن نام برده است.

گذشته از این بسیاری از اساتید و نخبگان جامعه دانشگاه هم خود به این مسئله معتقدند. عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد دانشکده مهندسی پزشکی دانشگاه صنعتی امیرکبیر در این باره گفته است: «در مقابل بزرگترین دانشگاه کشور شرکت‌هایی تشکیل شده که علناً پایان‌نامه‌هایی از کارشناسی تا دکتری و همچنین مقاله می‌فروشند و به گفته روسای یکی از دانشگاه‌های بزرگ کشور ۷۰ درصد دانشجویان تقلب علمی می‌کنند.»

مدرس دانشگاه و پژوهشگر فساد دانشگاهی، آنچه ساینس و نیچر منتشر می‌کنند را تنها نوک کوه یخ فساد دانشگاهی در ایران می‌داند و می‌گوید: «تمثیل کوه یخ برای فساد به کار می‌رود که تنها یک پنجم آن دیده می‌شود و مابقی زیر آب است.»

نامبرده باشاره به این واقعیت که «درست نیست با موج مشکوک خارجی که دنبال بی‌آبرو کردن ایران است، هم‌صدا شویم»، ادامه می‌دهد: روشن است که موضوع تقلب علمی مخصوص ایران نیست. در دنیا نیز این روند وجود دارد و با تخلفات علمی مواجه هستند؛ چنانچه نیچر نیز گزارش اخیر خود درباره تقلب‌های علمی در سایر کشورها را نیز منتشر کرده است. موضوع اصلی اینجاست که ما برای حل این معضل ابتدا باید خود آن را قبول کنیم و این را هم بپذیریم که مجلاتی مثل نیچر و الزویر از معتبرترین مجلات علمی در جهان به حساب می‌آیند و گزارش‌های آنها بر نگاه جامعه علمی دنیا به کشور ما تأثیر گذار است. وی در ادامه تأکید نمود: تقلب علمی، حیثیت و تلاش کنشگران جامعه علمی ایران را زیر سؤال می‌برد. افرادی در دانشگاه‌های ایران هستند که تلاش می‌کنند با سلامت کار کنند و تولیدات علمی سالمی داشته باشند که به مسائل متبلازه کشور بپردازد و

شیوع ویروس کرونا از همان ابتدا باعث تغییر و تحولات زیادی در عرصه جهانی شد؛ به گونه‌ای که جوامع بشری تصمیم گرفتند برای زندگی در کنار این ویروس، تصمیمات و سیاست‌هایی را تدوین کنند. به همین علت اینترنت و فضای مجازی به صورت جدی وارد عرصه زندگی تک‌تک افراد جامعه شد تا عموم مردم بتوانند با استفاده از آن چرخه زندگی خود را مجدد از سر بگیرند و اجازه دهند که زندگی‌شان حتی در کوتاه‌ترین مدت هم دچار خدشه و دگرگونی شود. دانشگاه‌ها هم با شیوع ناگهانی ویروس کرونا، آموزش‌های فیزیکی خود را تعطیل کردند و دانشجویان را به سمت اینترنت و فضای مجازی فراخواندند، به صورتی که تمامی این اقدامات در یک چشم‌به هم

مستله‌ای از مسائل کشور را حل کند. طبق آمارهای موسسات بین‌المللی مانند «پایگاه بین‌المللی اسکوپوس» ایران در سال‌های اخیر همواره بین ۲۵ کشور برتر دنیا به لحاظ رشد علمی بوده است و در سال ۲۰۱۹ با نرخ رشد ۱۰٫۴ در رتبه دوم دنیا قرار گرفته است. به خاطر همین جایگاه و تلاشی که محققان و دانشمندان کشور انجام می‌دهند و اهمیت آبروی جامعه علمی ایران، گزارش‌هایی مانند آنچه نیچر ارائه کرده است؛ نباید نادیده گرفته شود. سوابق بدی از تقلب‌های علمی صورت گرفته توسط برخی محققان کشور ما وجود دارد و تکرار نام ایران در گزارش‌های مربوط به تقلب علمی می‌تواند باعث تقویت نگاه منفی به جامعه علمی کشور شود. در سالیان گذشته گزارش‌های متعددی از تقلب برخی پژوهشگران ایرانی منتشر شده است اما یکی از بدترین آنها مربوط به آبان سال ۹۵ است که از آن می‌توان به عنوان یک رسوایی یاد کرد. در این سال ناشر مجلات نیچر ۵۸ مقاله دانشمندان ایرانی را به خاطر جعل علمی و دستکاری توسط نویسندگان تعلیق کرد. بعد از ارائه این گزارش معاون وقت پژوهش و فناوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با تأیید این گزارش گفت: دست‌اندر کاران اصلی در زمینه تولید ۵۸ مقاله رد شده از سوی نیچر شناسایی شده‌اند. بررسی ما نشان می‌دهد که ۳۹۸ نفر از دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم و بهداشت و دانشگاه آزاد در تولید این تعداد مقاله نقش داشته‌اند.

در همان سال، لایحه‌ای برای مقابله با تقلب

علمی توسط وزارت علوم به مجلس رفته بود. در سال ۹۶ قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در آثار علمی تصویب و به دولت ابلاغ شد. طبق ماده واحده این قانون تهیه، عرضه و یا واگذاری اثری از قبیل رساله، پایان‌نامه، مقاله، طرح پژوهشی، کتاب، گزارش یا سایر آثار مکتوب و یا ضبط‌شده پژوهشی/علمی و یا هنری اعم از الکترونیکی و غیرالکترونیکی توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی به قصد انتفاع و به‌عنوان حرفه یا شغل با هدف ارائه کل اثر و یا بخشی از آن

فضای مجازی جای خود را به تمامی آموزش‌های سنتی و چهره به چهره داد. هم‌اکنون بیش از دو ترم است که دانشگاه‌های جهان تمام برنامه‌های رسمی را کنار گذاشته‌اند و از طریق آموزش‌کای مجازی اهداف خود را پیش می‌برند، اما در این میان بسیاری از دانشجویان از شیوه نوین آموزش‌های مجازی رضای و بسبباری نیز انتاداتی به این روند آموزشی دارند.

یکی از دانشجویان رشته کارشناسی تدوین در دانشگاه علمی کاربردی با بیان اینکه اساتدان دانشگاهی در کلاس‌های مجازی شرکت نمی‌کنند، گفت: در ترم تحصیلی جاری استاد مربوطه تا دو الی سه هفته بعد از تعطیلات عید هیچ‌کدام از کلاس‌ها را تشکیل نداده است و زمانی که دانشجویان به این امر اعتراض کرده

توسط دیگری به‌عنوان اثر خود، جرم بوده و مرتکب یا مرتکبان علاوه‌بر واریز وجوه دریافتی به خزانه‌دولت مشمول مجازات می‌شوند.

در این قانسون مجازات‌های متفاوتی از جمله جزای نقدی و محرومیت از حقوق اجتماعی در نظر گرفته شده است. این قانون خوبی است که می‌تواند از تقلب‌های علمی جلوگیری کند؛ البته به شرطی که مثل بسیاری از قوانین خوب دیگر به خاطر برخی مصلحت‌ها و رابطه‌ها در اجرای آن کوتاهی

توسط برخی محققان کشور ما وجود دارد و تکرار نام ایران در گزارش‌های مربوط به تقلب علمی می‌تواند باعث تقویت نگاه منفی به جامعه علمی کشور شود. در سالیان گذشته گزارش‌های متعددی از تقلب برخی پژوهشگران ایرانی منتشر شده است اما یکی از بدترین آنها مربوط به آبان سال ۹۵ است که از آن می‌توان به عنوان یک رسوایی یاد کرد. در این سال ناشر مجلات نیچر ۵۸ مقاله دانشمندان ایرانی را به خاطر جعل علمی و دستکاری توسط نویسندگان تعلیق کرد. بعد از ارائه این گزارش معاون وقت پژوهش و فناوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با تأیید این گزارش گفت: دست‌اندر کاران اصلی در زمینه تولید ۵۸ مقاله رد شده از سوی نیچر شناسایی شده‌اند. بررسی ما نشان می‌دهد که ۳۹۸ نفر از دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم و بهداشت و دانشگاه آزاد در تولید این تعداد مقاله نقش داشته‌اند.

در همان سال، لایحه‌ای برای مقابله با تقلب

دانشگاه

Daneshgah@Kayhan.ir

صورت انتشار مقالات جعلی و قلابی باعث سرشکستی افرادی که در این زمینه فعال هستند شود و آنها باید از نهادهای علمی اخراج شوند. یکی از اساتید در این باره گفته است: کاهش رتبه برای توبیخ چنین افرادی کافی نیست و چنین کسانی نباید جایگاهی در دانشگاه‌های کشور داشته باشند. من نمی‌توانم تصور کنم که فردی؛ استاد یا استادیار باشد و با دانشجوی دکتری خود مقالات دستکاری شده و قلابی تهیه کند و همچنان در دانشگاه خود از مقام و موقعیت برخوردار باشد.

شغل و درآمد وارد این کار شده‌اند.

عضو شورایعالی انقلاب فرهنگی هم معتقد است که دست عوامل بیگانه در کار است تا ما به جای پرداختن به علم واقعی، «مشق‌نویس» باشیم و علم خود را از جاهای دیگر بگیریم. نامبرده در این باره تأکید می‌کند: «ما اعتراضات شدید خود را در جلسات شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه کردیم و دائماً به ما گفته شد که این وضعیت درست می‌شود ولی نه تنها تاکنون هیچ اقدامی در این زمینه صورت نگرفته بلکه عده‌ای هم که مخترعان خوبی هستند و دستاوردهای فناورانه خوبی را عرضه کرده‌اند ولی مقاله‌ای منتشر نکردند، ارتقا شغلی نیافتند.»

«هر چه بیشتر بهتر» این عبارات خلاصه سیاست‌هایی است که برای رشد و ارتقای محققان دانشگاهی در ایران تدوین شده است. از نظر سیستم آموزش عالی در کشور ما اساتاد دانشگاه هر چه تعداد مقالات بیشتری داشته باشد فرد با سوادتری است؛ اصلا هم مهم نیست که این مقالات و پژوهش‌ها چقدر می‌گیرد؟ توجه به کمی‌گرایی و مقاله محوری برای

مجازی با قطعی روبه‌رو می‌شوند یا صدای اساتادان نویز دارد که وقتی اعتراض می‌کنیم اسناد بعد از رفع مشکل رشته کلام خود را از دست داده و دیگر نمی‌تواند با تمرکز کافی به آموزش ادامه دهد. از سوی دیگر، دانشجوی دکتری مدیریت دانشگاه شیراز معتقد است: در کلاس‌های حضوری تمامی اساتادان و دانشجویان حتی در حد یک کلمه هم با هم صحبت نمی‌کنند و در این‌باره اساتادان می‌توانند به راحتی واکنش دانشجویان را مشاهده کرده و نمره پایانی را به درستی لحاظ کنند. او ادامه داد: حتی در صورتی هم که قصد شرکت در کلاس‌ها را داشته باشم بلافاصله بعد از اعلام حضور و سلام و احوالپرسی با استاد صدا را قطع کرده و به کارهای دیگر خود رسیدگی می‌کنم.

یکی دیگر از دانشجویان ارشد مشاوره در دانشگاه

مجازی می‌توان به حضور دیرهنگام اساتاد در کلاس درس اشاره کرد که همین عامل باعث عقب ماندن دانشجویان از محتویات کتاب می‌شود که می‌تواند بعدها به عنوان مهم‌ترین عامل در جهت ناکافی بودن اطلاعات دانشجویان تلقی شود.

اساتادان و دانشجویان شناسی دانشگاه تهران نیز اعتقاد دارد: یکی از معضلات کلاس‌های مجازی بی معنا بودن حضور و غیاب است، چرا که بیشتر دانشجویان مشغول کار هستند و به سر کار می‌روند و تداخل کلاس‌ها و ساعت‌کاری‌شان معضل محسوب می‌شود، اما وقتی کلاس‌های مجازی ضبط می‌شود این معضل دانشجویان هم برطرف می‌شود.

نامبرده با استقبال از این که بعد از دوران شیوع کرونا همچنان به آموزش مجازی توجه شود گفت: به نظرم بسیار مناسب است که در آینده با رفع شیوع بیماری کلاس‌هایی که آزمایشگاه و کار عملی ندارند به صورت مجازی برگزار شود.

یک دانشجوی ارشد ارتباطات دانشگاه تهران نیز در این‌باره اظهار می‌دارد: یکی از اساتادان بنده هر جلسه قسمت‌هایی از کتاب را با صدای خود ضبط می‌کند و آن‌ها را در گروه‌های تلگرامی یا واتس‌اپ قرار می‌دهد و سپس از دانشجویان می‌خواهد که با گوش کردن آن با مشکل‌ی مواجه شدند و یا سوالی داشتند مطرح کنند که همین عامل باعث ضربه به کیفیت درس خواهد شد.

وی می‌افزاید: برخی از اساتادان هم می‌گویند از آنجایی که درس شما کاملاً حفظی است بنابراین سامانه دانشگاه تنها برای حضور و غیاب استفاده شود و با معرفی چند کتاب از ما می‌خواهد که اگر بعد از آن با مشکلی مواجه شدیم سوال کنیم و خودش هیچ آموزشی نمی‌دهد.

دانشجوی مهندسی کامپیوتر کارشناسی دانشگاه علم و صنعت نیز بیان داشت: اساتادان در همان جلسه اول و دوم شروع کلاس‌ها هر کدام از دانشجویان را موظف به ارائه بخش‌هایی از کتاب کردند و همین عامل باعث شده تا در خانه به راحتی در کلاس‌ها شرکت کنیم و دیگر برای رفت و آمد به شهرهای دور هزینه زیادی صرف نکنیم که ایمن یکی از نکات مثبت کلاس‌های مجازی بوده است.

خوارزمی معتقد است: کلاس‌های آنلاین آن‌طور که باید و شاید نمی‌توانند جایگزین کلاس‌های مجازی شوند، چرا که در یک فاصله زمانی یک ساعت و نیم دقیقه حدود ۴۵ دقیقه از آن با قطعی سامانه روبه‌رو هستیم و همین امر باعث می‌شود تا توانییم تمرکز خود را کنترل کنیم و به همین علت خیلی از مفاهیم کتاب را متوجه نخواهیم شد. او تصریح کرد: گاهی اوقات هم به میزانی کلاس‌های

تصاویر منتخبی از همایش دانشجویی «وب‌ن‌ان نمی‌شود» که به همت بسیج دانشجویی دانشگاه های تهران و با حضور جمعی از نمایندگان مجلس در تالار بصیرت لانه سابق جاسوسی آمریکا برگزار شد.

آینده هزاران جوان بازی کند.

صفحه ۸

چهارشنبه ۲۲ اردیبهشت ۱۴۰۰

۲۲۷۴۵ شماره ۱۴۴۲ - رمضان

زمان طلایی برای زدودن

پیش‌فرض‌های غلط در آموزش عالی

کرونا فرصتی فراهم آورد تا برنامه‌ریزان آموزشی متوجه ناکارآمدی روش‌های سنتی آموزش و ضرورت جایگزینی روش‌های جدید و مبتنی بر تکنولوژی شود. روش‌هایی که هزینه‌ها و محدودیت‌های آموزش سنتی را ندارند و در عوض به راحتی در دسترس همه قرار دارند.

شیوع بیماری کرونا، مشکلات زیادی برای جهان ایجاد کرده است؛ اما فرصتی هم فراهم کرده است تا کشورها بتوانند سازماندهی بهتری برای آموزش عالی انجام دهند. به همین دلیل، برای بازسازی آموزش عالی در ابتدا لازم است پیش‌فرض‌های آن را زیر سؤال ببریم. پیش‌فرض‌هایی مانند اینکه تنها یک نوع دانشجو، آن هم دانشجوی سنتی وجود دارد یا یادگیری باید از شنبه تا چهارشنبه از ساعت ۸ صبح تا ۴ بعداز ظهر و تنها در پاییز و زمستان اتفاق بیفتد.

پیش‌فرض‌های دیگری هم وجود دارد مانند اینکه آموزش دانشجویان تنها باید در محیط دانشگاه اتفاق بیفتد یا ارزیابی و سنجش دانشجویان تنها باید از نظر آکادمیک انجام شود.

قابل اجتناب نبودن هزینه‌های آموزش عالی، عدم استقلال دانشگاه و ضرورت ارزیابی آن توسط نهادهای بالاتر، دیگر پیش‌فرض‌های نادرستی هستند که پای آموزش عالی را بسته‌اند.

دانشجویان موسسات آموزش عالی، بین ۱۸ تا ۲۱ ساله هستند و از نظر اقتصادی به خانواده‌های خود که معمولاً از طبقه متوسط هستند، وابسته‌اند. این دانشجویان چهار سال، به صورت تمام وقت در دانشگاه حضور دارند. به نظر می‌رسد دانشگاه برای این افراد، یادگیری و زندگی در کنار هم است.

هم‌اکنون و با تعطیل شدن دانشگاه‌ها، لازم است برنامه‌های دانشگاه‌ها، خدمات دانشجویی و امکانات و فناوری‌ها دوباره طراحی شوند تا نیازهای متنوع‌تر دانشجویان برآورده شود.

امکان دسترسی به یادگیری باید در همه ساعت‌ها و با وسایل الکترونیکی، فراهم باشد. آخر هفته‌ها و تابستان به اندازه بقیه روزهای هفته و سال مهم هستند و می‌توانند به عنوان فرصت‌هایی برای یادگیری استفاده شوند. برای مثال، برخی از دانشگاه‌های آمریکا، در تابستان ۲۰۲۰ ترم مجازی برگزار کردند چرا که برخی از دانشجویان به دنبال سرعت بخشیدن به یادگیری خود با هزینه‌های کمتری بودند.

این تصور نادرست است که ساعت کار دانشگاه ۱۵ ساعت در هفته بیشتر نیست چرا که دانشجویان ۱۵۲ ساعت دیگر را در خوابگاه، کتابخانه، کافه و دیگر مکان‌های اجتماع دانشجویی می‌گذرانند. فعالیت‌هایی که در آموزش آنلاین وجود ندارند. برای مثال دانشگاه نیوهامپشایر جنوبی در آمریکا، همه آموزش‌های آنلاین برای دانشجویانش را در اختیار عموم قرار داد تا همه بتوانند به محتوای این آموزش‌ها دسترسی داشته باشند.

یکی از دانش‌آموخته‌های دکتری تکنولوژی آموزشی طی گفت‌وگویی، درباره چرایی طرح آموزش الکترونیکی تصریح کرد: آموزش الکترونیکی مطرح شده نه فقط برای اینکه امکان حضور افراد در یک مکان مشخص یا یک شاخص برای یادگیری وجود نداشت، بلکه رویکردهای یادگیری نیز تغییرات مهمی پیدا کرد. در این راستا، سایت‌هایی مانند coursera یا edx دوره‌های کوتاه مدت ۶ هفته‌ای برای مهارت‌افزایی برگزار می‌کنند. تدوین این دوره‌ها با همکاری چند دانشگاه بوده و شرکت در آنها برای عموم آزاد است.

نظرسنجی دانشجویان در زمینه فعالیت‌های هدفمند آموزشی برای سنجش کیفیت دانشگاه، به تنهایی کافی نیست و باید همه تجربیات دانشجویان مورد سنجش قرار گیرد.

جشنواره‌های هنری مانند جشنواره عکس یا مسابقات آشپزی، مدلی است که برنامه‌های دانشگاهی، خدمات دانشجویی، فناوری، امکانات، فرهنگ و رشد شخصی را در نظر می‌گیرد.

یک کارشناس ارشد روانشناسی، از نبود برنامه‌های مناسب با سلیقه و تنوع شخصی دانشجویان در دانشگاه‌های ایران انتقاد کرد و تأکید نمود: تنوع در دانشگاه‌های ایران از بین می‌رود چون تفاوت‌های فردی لحاظ نمی‌شود، در حالی که برخی کشورها، دانشگاه‌ها با تأسیس باشگاه ورزشی یا برگزاری سمینارهای نقاشی و کلاس آشپزی، به دانشجویان این امکان را می‌دهند که سلیاق و وجه‌های مختلف شخصیتش را در کنار درس اصلی رشد دهد.

هزینه تحصیلات دانشگاهی برای دانشگاه‌های دولتی و خصوصی در مقایسه با ۳۰سال پیش افزایش بسیار زیادی داشته است. آمارها نشان می‌دهد این افزایش در جهان ۲ و نیم برابر شده است. آموزش آنلاین با حذف خدمات دانشجویی غیرضروری و استفاده بهتر از امکانات، هزینه‌ای متناسب با کیفیت را از دانشجو دریافت می‌کند.

برای مثال کالج هنر و طراحی میناپولیس، اولین دانشکده هنر و طراحی است که دوره کارشناسی ارشد هنرهای زیبا ارائه می‌دهد. این دوره کاملاً آنلاین بوده و به راحتی در دسترس است و به علاقه‌مندان این امکان را می‌دهد که بدون حضور در دانشگاه، بخشی از جامعه دانشگاهی باشند.

اهمیت ارزیابی و پاسخگویی دانشگاه‌ها بر هیچ‌کس پوشیده نیست؛ اما گاهی

این ارزیابی‌ها مانع نوآوری‌هایی می‌شوند که در دانشگاه بسیار ضروری است. به همین دلیل بهتر است شیوه‌های ارزیابی متحول شوند.

برای مثال وقتی مدارس هنر و طراحی دانشگاه کارنگی تصمیم گرفت دیگر زیرمجموعه انجمن ملی دانشکده‌های هنر و طراحی نباشد، می‌خواست با این پیش‌فرض مقابله کند که «تعریف دانشگاه برتر باید از سوی یک مرجع اعتباربخشی تعیین شود» و در عوض به سمت نوآوری برود.

به نقل از ایسکانیوز؛ موارد فوق‌الذکر، پیش‌فرض‌های نادرست و رایج ما در آموزش عالی هستند که برای مقابله با آنها به راه‌حل‌های خلاقانه نیاز است. برای رسیدن به راهکار باید زمینه‌های فرهنگی این تغییر را به درستی درک کنیم، با همه دانشگاهیان و ذی‌نفعان از دانشگاه همدل شویم، از شکست‌ها بیاموزیم و همچنین برای برقراری ارتباط در این دنیای نامشخص به روش‌های تدریس جذاب برسیم، استفاده از بحران‌ها به عنوان یک فرصت به این معناست که پس از پایان آن بحران نباید به روش‌های شکست‌خورده قبلی بازگشت. نباید آموزش به شیوه ۱۰۰ سال پیش اتفاق بیفتد و تنها تخته سیاه قدیمی با صفحه گواشی جایگزین شود. دانشگاه‌ها در صورتی می‌توانند رسالت خود را به درستی انجام دهند که بدانند چه محتوای درسی برای چه کسانی و چگونه تولید کنند و چه کسی پاسخگوی کیفیت این فعالیت‌هاست.

قابل توجه دانشجویان، طلاب و اساتید محترم حوزه و دانشگاه

«صفحه دانشگاه کیهان» از اخبار، مقالات، یادداشت‌ها و تحلیل‌های فرهنگی یا سیاسی مرتبط با عرصه‌های دانشگاهی و دانشجویی استقبال می‌کند. علاقه‌مندان می‌توانند فایل حرفه‌چینی شده مطالب خود را به رایانامه **Daneshgah.Kayhan@Iran.ir** یا نامبر ۰۲۱-۳۳۱۱۱۱۲۰ ارسال نمایند. بدهی است که روزنامه کیهان در ویرایش، تلخیص، انتشار یا عدم انتشار مقالات اسرالی، آزاد است.